

*Коваленко Л. В.,
завідуюча відділом української мови та літератури, мов національних меншин і
зарубіжної літератури Комунального вищого навчального закладу «Вінницька
академія неперервної освіти»*

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається питання розвитку професійної компетентності вчителів української мови та літератури засобами інформаційно-комунікаційних технологій в системі післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: професійна компетентність вчителя української мови та літератури, розвиток професійної компетентності, інформаційно-комунікаційні технології.

В статье рассматривается вопрос развития профессиональной компетентности учителей украинского языка и литературы с использованием информационно-коммуникационных технологий в системе последипломного педагогического образования

Ключевые слова: профессиональная компетентность учителя украинского языка и литературы, развитие профессиональной компетентности, информационно-коммуникационные технологии.

Актуальність та постановка проблеми. Необхідність дослідження та вдосконалення процесу розвитку професійної компетентності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти (далі – ППО) зумовлена невпинною динамікою розвитку інноваційних процесів в контексті сучасної парадигми освіти в Україні, зокрема інтенсифікацією розвитку сучасних технологій, оновленням змісту філософії сучасної освіти, гуманістично орієнтованим характером взаємодії учасників навчально-виховного процесу, необхідністю підвищення рівня активності та відповідальності вчителя за власну професійну діяльність, спрямовану на формування творчої національно свідомої особистості, підготовленої до адаптації в соціумі.

На сучасному етапі розширюються функції вчителя української мови та літератури, пов'язані з пошуковою, науково-дослідницькою, соціальною, культурно-просвітницькою діяльністю. Педагогові доводиться самостійно розв'язувати такі завдання, які раніше не входили до його компетенції - діагностування, прогнозування, проектування, розроблення авторських програм, оптимізація всіх аспектів навчально-виховного процесу тощо.

Значна увага приділяється можливостям нових інформаційно-комунікаційних (далі – ІКТ) та телекомунікаційних технологій, які виводять освіту на новий рівень, забезпечують вільний доступ до освітніх ресурсів незалежно від місця проживання.

Розуміння необхідності побудови сучасного навчального процесу на основі розвитку ІКТ-компетентності вчителів знайшло відображення в таких нормативних документах, як «Структура ІКТ-компетентностей вчителів. Рекомендації ЮНЕСКО» [1]; «Типове положення про атестацію педагогічних працівників» [2]; лист МОНмолодьспорт № 1/9-493 від 24 червня 2011 року «Щодо організації навчання вчителів з використанням ІКТ» [3] та ін.

Використання ІКТ є важливою умовою підвищення результативності процесу підвищення кваліфікації учителів української мови та літератури. Запропонований міжнародною спільнотою з технологій в освіті (ISTE) освітній технологічний стандарт (NETS), крім прагнення до професійного саморозвитку, серед основних компетентностей сучасного вчителя виділяє проектування і розробку методів навчання та оцінювання, які відповідають цифровій епосі, робота та навчання із інформаційними технологіями, формування цифрового громадянства та відповідальності [4].

Аналіз останніх досліджень. Психолого-педагогічні дослідження щодо компетентнісного підходу до підготовки вчителя до діяльності в умовах сучасної інформатизованої школи висвітлено в роботах Н. Баловсяк, О. Боровкова, Л. Бочарової, Т. Гудкової, Ю. Дорошенка, О. Іванової, М. Лапчика, С. Литвинової, О. Овчарук, С. Ракова, Н. Сороко, О. Співаковського та ін. Значне місце посідають дослідження вчених,

присвячені інтерактивному та інформаційно-комунікаційному навчанню, таких фахівців як І. Абрамова, Н. Балицька, О. Біда, Г. Волошина, О. Єльнікова, Н. Коломієць, О. Пехота, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун, В. Рибальський, Т. Сердюк, А. Смолкін, П. Шевчук та ін.

Однак, поява нових інформаційних технологій навчання та недостатня розробленість питань розвитку професійної компетентності вчителів української мови та літератури в процесі підвищення кваліфікації в системі ППО, зумовили вибір теми дослідження: «Розвиток професійної компетентності вчителів української мови та літератури засобами інформаційно-комунікаційних технологій».

Мета дослідження полягає в пошуку шляхів вирішення проблеми розвитку професійної компетентності вчителів української мови та літератури засобами ІКТ в системі ППО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до стартового рівня знань та навичок з ІКТ учителів української мови та літератури, підвищення їх кваліфікації в КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» реалізовується за початковим, достатнім та високим рівнями. Початковий рівень передбачає отримання педагогами базових компетенцій використання інформаційних технологій у власній професійній діяльності. До них відноситься вміння працювати в текстовому редакторі, створення презентацій, організація власного цифрового робочого місця. Обов'язковим також є створення поштової скриньки (бажано на gmail.com), формування навичок пошуку в мережі Інтернет та оцінювання знайденої інформації. Значне зацікавлення слухачів викликають питання безпечного використання сервісів та ресурсів мережі Інтернет, захисту від інформаційного впливу та використання положень авторського права.

Достатній рівень навчання слухачів спирається на знання, отримані під час базового курсу та містить розширені навички роботи із офісними додатками (MS Word, Excel, Powerpoint), розглядає основи відеомонтажу та роботи із інтерактивними дошками, дидактичними та ігровими сервісами та ресурсами

мережі Інтернет, які можна використати для підвищення ефективності викладання та вивчення української мови та літератури.

Слухачі, які навчаються за програмою достатнього рівня вже не концентруються на можливостях окремих програмних продуктів, або інтернет-ресурсів. Натомість, їх діяльність пов'язана із підбором цифрових інструментів, які дають можливість збільшити ефективність навчального процесу, зробити навчання цікавішим, а його результати вищими.

Прикладом достатнього рівня може бути навчання на тренінгах за програмами DigitalLiteracy та Intel «Навчання для майбутнього».

Високий рівень навчання орієнтований переважно на учителів, які мають високі професійні надбання і мають бажання ділитись своїми здобутками, консультуючи колег, демонструючи свої результати праці тощо. Відповідно, високий рівень передбачає вивчення переважно інтернет-ресурсів, зокрема, хмарних сервісів, використання соціальних мереж та он-лайн спільнот із навчальною метою, створення власних інтернет-ресурсів тощо.

Особливе зацікавлення педагогів викликає вивчення матеріалів спецкурсу «Хмарні технології в освіті», в якому слухачам пропонуються до використання у професійній діяльності безкоштовні сервіси Інтернет, запропоновані користувачам за моделлю SaaS (SoftwareasaService). Вивчення сервісів Google дає можливість слухачам зрозуміти, яким чином можна досить швидко організувати у класі локальне інформаційно-освітнє середовище, налагодити співпрацю із учнями та їх батьками. Окреме місце серед цих сервісів займає вивчення сервісу Blogger, адже за допомогою нього можна створити ресурс, який дозволить не тільки висвітлювати питання, пов'язані із життям навчального колективу, а й ділитись методичними здобутками, організовувати навчальні проекти тощо.

Серед онлайн додатків, які розглядаються у спецкурсі, великою популярністю користуються такі, як LearningApps (<http://learningapps.org/>) та Міксіке в Україні (<http://lviv.miksike.net/>). Ці додатки дають можливість не тільки використовувати раніше створені завдання, а й створювати власні,

вносити до навчального процесу елементи гри, підвищувати інтерес до вивчення навчального предмету тощо. Особливістю цих додатків є те, що можна створювати робочі майданчики для учнів однієї школи чи класу, що дає можливість організувати змагання всередині конкретного учнівського колективу.

Цікавими для учителів-філологів також є он-лайн сервіси, які можна використати для організації заходів з педагогічного контролю, зокрема Kahoot, Quiziz, Quizalize, Socrative тощо.

Висновки. Використання ІКТ як у процесі підвищення кваліфікації вчителів-філологів, так і на уроках української мови та літератури в школі значно підвищує ефективність навчального процесу, робить його цікавим, формує позитивну мотивацію до навчання. Це дає можливість стверджувати, що володіння ІКТ є однією з ключових складових професійної компетентності педагогів, зокрема, вчителів української мови та літератури.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі можуть бути пов'язані з розробкою, систематизацією, аналізом та узагальненням питань, пов'язаних із визначення структури, змісту та форм використання ІКТ з метою розвитку професійної компетентності учителя української мови та літератури в системі ППО.

Список використаної літератури

1. ІКТ компетенції стандартів для вчителів [Електронний ресурс]. – ЮНЕСКО. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, 2008. – Режим доступу : <http://cst.unesco-ci.org/sites/projects/cst>.

2. Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників [Електронний ресурс] : Наказ МОН № 930 від 06.10.10 року (*Із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту № 1473 від 20.12.2011, наказом МОН № 1135 від 08.08.2013*). – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/12483/.

3. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 24 червня 2011 року № 1/9-493 «Щодо організації навчання вчителів з використання інформаційно-комунікаційних технологій».

4. [National Educational Technology Standards (NETS) for Teachers 2012 [Електронний ресурс] // The International Society for Technology in Education. – Режим доступу : <http://www.iste.org/standards/ISTE-standards/standards-for-teachers>.